

обмежені в своїх правах. Це дає нам можливість краще усвідомити проблеми українського суспільства: якщо навіть «сильні люди» цього суспільства не можуть захистити свої права то що вже казати про інших.. На прикладі «найпрогресивнішого класу» підприємців ми це побачили, а отже й інші соціальні зміни є будуть стикатись з великою кількістю проблем та труднощів.

### **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

1. Господарський кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144)
2. Закон України «Про підприємницьку діяльність» (Закон втратив чинність на підставі Кодексу N 436-IV ( 436-15 ) від 16.01.2003, ВВР, 2003, N 18, N 19-20, N 21-22, ст.144 )
3. Закон України «Про природні монополії» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, N 30, ст.238 )
4. Закон України «Про внесення змін до Земельного кодексу України щодо заборони продажу земель сільськогосподарського призначення до прийняття відповідних законодавчих актів» ( Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, N 9, ст.78 )
5. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав працівників та протидії застосуванню незадекларованої праці»
6. Закон України «Про валюту і валютні операції (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 30, ст.239)»
- 7.Круглов О. М. .Функції соціального страхування України в умовах подолання негативних наслідків світової фінансової кризи: теоретичний аспект / О. М. Круглов // Форум права. - 2011. - № 2. - С. 463-467. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP\\_index.htm\\_2011\\_2\\_72](http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_2_72)
8. Спілка Українських Підприємців "СУП"- Режим доступу: <http://sup.org.ua/uk>

**Вонберг Т.В.**

доцент кафедри управління  
персоналом та економіки праці  
ДВНЗ «Київський національний економічний  
університет ім.В.Гетьмана», Україна

### **ДЕТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК КЛЮЧОВА ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ**

Проблем соціально відповідального ведення бізнесу на сьогодні існує безліч. Причому, їх вирішення – це не лише задача уряду, адже соціально відповідальна поведінка передбачає спільну діяльність держави, підприємств, окремих громадян тощо. Ми зупинимося лише на одній із ключових проблем соціальної відповідальності – на проблемі детінізації української економіки. Зрозуміло, економічна політика має забезпечити виконання завдань з детінізації економіки, тобто створення умов для того, щоб робота у

легальній економіці була більш ефективною та прибутковою, аніж у тіньовому секторі з одночасним посиленням боротьби з кримінальними складовими економічної діяльності [1].

Проте, тіньова економіка – це доволі складне соціально-економічне явище, що є сукупністю неконтрольованих і нерегульованих як протиправних, так і законних, але аморальних економічних відносин між суб'єктами економічної діяльності з приводу отримання прибутку шляхом приховування доходів й ухилення від сплати податків. В економічній літературі виокремлено три основні складові тіньової економіки: неформальну, приховану і підпільну (кримінальну) економіку. І якщо неформальну економіку утворюють нерегламентовані виробництво товарів і надання послуг, то прихована економіка – це легальне виробництво та продаж необлікованих товарів і послуг; а підпільна (кримінальна) економіка – заборонені види діяльності (корупція, наркоторгівля тощо) [2].

Але, незалежно від різновиду тіньової економіки, вона створює певну загрозу національній безпеці та негативно впливає на економічну стабільність країни. Крім того, означене явище суттєво впливає на імідж країни, а отже потребує негайної боротьби, особливо якщо мова йде про формування соціально відповідальної держави. Слід відзначити, що основними напрямками державної політики визнано подолання «тінізації» економіки шляхом реформування податкової системи, оздоровлення фінансово-кредитної сфери та припинення відпливу капіталів за кордон, обмеження позабанківського обігу коштів; забезпечення збалансованого розвитку бюджетної сфери, внутрішньої і зовнішньої захищеності національної валюти, її стабільності, захисту інтересів вкладників, фінансового ринку; здійснення виваженої політики внутрішніх і зовнішніх запозичень [2].

Тобто, можна зробити висновок, що навіть якщо тіньова економіка не є кримінальною, вона все одно не відповідає принципам соціальної відповідальності, а саме: є незаконною та наносить шкоду суспільству в цілому та кожному її члену зокрема, адже доходи від даної діяльності не оподатковуються, а процес виробництва не контролюється відповідними органами, що може призвести до невідповідної якості товарів та послуг. Проте найбільшою проблемою, на наш погляд, є і залишається незахищеність прав споживачів, які не зможуть довести факт порушення у законодавчому полі у випадку отримання шкоди від використання даних товарів та послуг.

Слід згадати, що за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі за підсумками січня-вересня 2017 року тінізація економіки України знизилась на 3 в.п. до 33% порівняно з 2016 роком. Детінізація економіки за підсумками 9 місяців 2017 року стала відображенням продовження процесів посткризової стабілізації економіки, для яких характерна підтримка помірних темпів зростання виробництва у відповідь на розширення

як внутрішнього, так і зовнішнього попиту, збереження в цілому курсової стабільності й помірних темпів інфляції, а також поліпшенням очікувань бізнесу й населення. Показник рівня тіньової економіки, розрахований за методом збитковості підприємств, за підсумками 9 місяців 2017 року становив 22% від обсягу офіційного ВВП, що на 3 в.п. менше, ніж у відповідному періоді 2016 року [3].

Разом із тим, МВФ оцінив розмір тіньового сектору в структурі економіки України в 44,8%. Це дослідження охоплює період з 1991-го до 2015 року і показує, як змінювався показник з року в рік. Так, починаючи з 1991 року, коли тіньова економіка України оцінювалася в 38,96% ВВП, показник невпинно зростав до 1998 року, досягнувши пікової позначки в 57%. Низхідна тенденція спостерігалася до 2008 року - показник знизився до 36,65%. Фінансова криза стала причиною відскоку, і протягом 2009-2014 років рівень тіньової економіки коливався в межах 39,2-43,5%. У 2015 році українська тіньова економіка оцінювалася на рівні 42,9%. Для порівняння, у розвинених країнах показник знаходиться в межах від 7% до 15% ВВП (США, Нідерланди, Японія, Швейцарія і Сінгапур) [4].

Здійснюючи боротьбу із цим доволі складним явищем, звичайно, ефективними будуть такі заходи, як суттєве удосконалення законодавства, формування сприятливих умов для ведення чесного соціально відповідального бізнесу, протидія корупції на всіх рівнях та включаючи всі сфери діяльності, прозоре та ефективне управління державними фінансами тощо. Проте, дієвого покрокового механізму щодо впровадження означених заходів в реальне життя ще й досі не існує.

Підсумовуючи, відмітимо, що на сьогоднішній день тіньова економіка є одним з стимуляторів соціальної безвідповідальності. І якщо держава все ж таки обрала шлях соціально відповідальних реформ, починати потрібно саме із вирішення розглянутої проблеми.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні питання національної безпеки України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mediarnbo.org/2017/02/22/aktualni-pitannya-natsionalnoyi-bezpeki-ukrayini/>
2. Тіньова економіка в Україні: стан, тенденції, шляхи подолання [Текст] : аналіт. огляд / [упоряд.: С. С. Чернявський, В. А. Некрасов, А. В. Титко та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 152 с.
3. МЕРТ оприлюднило свій відсоток тіньової економіки. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/02/12/634005/>
4. Тіньова економіка України досягає 45% - МВФ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.korrespondent.net/business/economics/3939177-tinova-ekonomika-ukrainy-dosiahaie-45-mvf>